

М. Ф. Криштанович,
д. н. з держ. упр., доцент, професор кафедри педагогіки та соціального управління,
Національний університет "Львівська політехніка"

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

М. Kryshtanovych,
Doctor of Sciences in Public Administration, Associate Professor, Professor
of the Department of Pedagogy and Social Management, National University "Lviv Polytechnic"

MECHANISMS OF STATE ADMINISTRATION ON PROVIDING ECONOMIC SECURITY OF ENTERPRISES IN UKRAINE

У статті розглядаються питання механізмів державного управління щодо забезпечення ефективності економічної безпеки підприємств. Розкриваються теоретико-методичні основи управління економічною безпекою підприємства та її місце і роль. Характерну увагу приділено проблемам економічної безпеки підприємств та її складових у формуванні пропозицій стосовно їх вирішення.

The article deals with the issues of mechanisms of public administration to ensure the efficiency of economic security of enterprises. The theoretical and methodological bases of management of economic safety of the enterprise, its place and role are revealed. Particular attention is paid to the problems of economic security of enterprises and its components in the formulation of proposals for their solution.

Ключові слова: механізми державного управління, економічна безпека, безпека підприємств, безпека, менеджмент, Україна.

Key words: mechanisms of public administration, economic security, security of enterprises, safety, management, Ukraine.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Нестабільний економічний стан у державі, присутність великої кількості ризиків в економічній безпеці потребує розроблення механізмів державного управління, які б могли своєю діяльністю вивчити та забезпечити першочергові напрями для усунення та стабілізації проблем в економічній безпеці підприємства. Особливість системи економічної безпеки полягає в тому, що охорону підприємства забезпечується за усіма напрямками та сферами діяльності. Тому формування механізмів державного управління у забезпеченні стійкої економічної безпеки підприємства останнім часом має особливу актуальність. Отже, механізми управління безпекою підприємства повинні об'єднати в собі всі методи і принципи, за допомогою яких забезпечити досягнення мети безпеки та вирішення поставлених завдань.

Усе це потребує від суб'єктів господарювання держави вироблення адекватної економічної політики,

безпечної економічної поведінки на ринку, поєднання правил раціональності і розумного ризику у своїй економічній діяльності. Суть економічної безпеки підприємств полягає в їхній безпеці від посягань різних злочинних груп на їхній бізнес. А забезпечувати спокій підприємств як і на внутрішньому, так і на міжнародному рівні зобов'язані правоохоронні органи держави.

Ця необхідність і важливість економічної безпеки підприємств виникає з існуючої реальності зацікавленості особистостей бізнесового ринку, їх гонитва до збільшення доходів, що активізує створення злочинних груп для віджимання або привласнення незаконним способом бізнесу конкурента. Тому останні, в свою чергу, створюють приватні конкурентоспроможні фірми, агенції з економічної безпеки для надання послуг з охорони підприємств, для забезпечення їм законних умов ведення бізнесу.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

За час незалежності України вчені досліджували питання механізмів державного управління щодо забезпечення економічної безпеки підприємств. Основний науковий доробок з цієї тематики досліджували як зарубіжні, так і вітчизняні вчені. Серед зарубіжних науковців К. Дж. Ерроу, Д. Кауфман, А. Край, Д. Норт, П. Лобатон.; вітчизняних такі, як В. Авер'янов, А. Атаманчук, В. Бакуменко, І. Булеєв, І. Гой, В. Князєв, М. Лещенко, Н. Нижник, Р. Рудницька, І. Отенко, та ін., проте аналіз опублікованих праць вказує на те, що з багатьох важких питань немає єдиної думки і вони мають дискусійний характер. А тому є необхідність продовжити це дослідження.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою дослідження є аналіз, визначення та обґрунтування механізмів державного управління щодо забезпечення економічної безпеки підприємств та економічної безпеки держави.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

На сьогоднішній день розвиток економіки в Україні набуває все більшої актуальності щодо захисту інтересів підприємств від протиправних дій злочинних груп та незаконної діяльності корумпованих контролюючих органів влади. Тому цей напрям діяльності начальники служб економічної безпеки підприємств виокремлюють як основний елемент системи економічної безпеки. Хоч і при наявності на підприємстві фахово підготовленого керівника служби економічної безпеки та сучасні технічні засоби не зможуть дати керівництву фірми довгоочікуваних результатів, допоки персонал підприємств не усвідомить вагомість і необхідність впровадження заходів економічної безпеки. Складність побудови на підприємстві системи економічної безпеки в тому, що вона повністю залежить від людського фактору і від їх дієвості.

Щоб підприємство почало функціонувати і розвиватися, необхідно виділяти кошти на забезпечення його економічної безпеки. Особливо коли починається процес розвитку підприємства в результаті чого воно отримує більший прибуток, а загроза постійно зростає, тому необхідно виділяти більше коштів на розширення та забезпечення відповідного рівня економічної безпеки, що дозволить йому не тільки безпечно розвиватися, а й формувати спроможність забезпечити його економічну безпеку в майбутньому.

На підприємствах можуть створюватись департаменти, управління, відділи чи служби економічної безпеки, діяльність котрих забезпечує їх начальник (голова), який, в свою чергу, підпорядковується директору підприємства. Це виняткова умова, щоб не було проміжних ланок управління та не порушувалась конфіденційність інформації.

Економічна безпека підприємств є окремою та незалежною від других виробництв, котрі виконують свою діяльність у неочікуваних і в невизначених умовах, що проявляється у різних організаційно-правових формах.

Для результативного забезпечення системи економічної безпеки підприємства використовують механіз-

ми державного управління, одним з яких є економічний механізм управління, який спрямований на: створення ефективної соціально-економічної системи ринкового типу, яка забезпечить матеріальний добробут підприємства; забезпечення пропорційності розвитку усіх елементів ресурсного потенціалу підприємства; запровадження наукової обґрунтованості, оптимальності, ефективності, єдності і взаємозв'язку всіх заходів бюджетно-фінансової політики, оптимального сполучення ринкових і неринкових фінансових інструментів; надання окремих субвенцій підприємствам на їх розвиток; фінансування інвестиційних проектів безпосередньо з державного бюджету в рамках інших програм; фінансування з обласних бюджетів у частині бюджету розвитку; залучення внутрішніх і зовнішніх інвестицій, коштів міжнародних фондів і організацій.

Економічний механізм управління має забезпечити: раціональне використання ресурсного потенціалу щодо забезпечення економічної безпеки підприємства; запровадження необхідної інвестиційної підтримки підприємства; можливості довгострокового розміщення інвестицій під гарантії держави; фінансування заходів підприємства, тощо.

Він сприятиме на: переорієнтацію підприємства на інший вид діяльності; застосуванню потенціалу і капіталу приватних партнерів у сфері економічної та соціальної діяльності підприємства, зменшенню своїх видатків на розвиток та запровадження нової інфраструктури.

Організаційний механізм управління, котрий розкриває взаємозв'язок процесів мотивації, планування, контролю і організації, які забезпечують безпеку підприємства. Основною метою організаційного механізму є управління системою економічної безпеки щодо забезпечення стабільної та найбільше ефективної діяльності сьогодні для отримання прибутку і розвитку в майбутньому. Головною ціллю організаційного механізму є формування стратегії менеджменту економічної безпеки підприємства та її діяльність, захист підприємства від внутрішніх і зовнішніх факторів.

Організаційний механізм управління системою економічної безпеки підприємства зобов'язаний виконувати ряд функцій: а саме прогнозування; вміння оцінювати фінансовий ризик; зберегти конкурентні переваги; виявити загрози та небезпеки. До таких ризиків відносять: фінансова криза; нестабільність у нормативно-правовому регулюванні економічної політики держави; зниження інноваційної активності, сукупність наукових і технічних ресурсів підприємства; зростання кредитного ризику; критичний стан виробничих фондів підприємства; висока залежність підприємства від кон'юнктури контрагентів; рейдерство та ін.

Він забезпечує комплексне та стабільне зростання її рівня, недопущення безпідставного втручання зовнішніх структур у її діяльність, злагодженої та продуктивної роботи всіх підрозділів підприємства.

Завдання, які виконує організаційний механізм управління службою економічної безпеки підприємства, це: охорона виробничо-господарської діяльності, устаткування, офісів, продукції та технічних засобів; організація роботи з нормативно-правового захисту; комерційна таємниця підприємства; виявлення та лока-

лізація можливих каналів витоку конфіденційної інформації; організація особистої безпеки керівництва та ін.

Перелік конкретних завдань і функцій може змінюватись в залежності від специфіки діяльності підприємства [1].

Фундаментальний чинник, що впливає на економічну безпеку підприємства — це правовий механізм, який забезпечує рівень завершеності законодавчої бази країни. Нормативно-правове забезпечення підприємства — це закони, нормативні та інструктивні документи, які узаконюють систему утворення підприємства. Сьогодні нормативно-правове забезпечення підприємства здійснюється численними нормативно-правовими актами як загального, так і спеціального характеру. Нормативно-правове забезпечення підприємства, яке функціонує у відкритому складному середовищі змушує керівництво швидко адаптуватися до нових умов, які потребують знання законів у ринковій економіці, з урахування факторів невизначеності та нестійкості у бізнес-середовищі. Нормативно-правове забезпечення підприємства повинно бути системне і узгоджене нормами права, яке регулює підприємницьку діяльність, це одна з головних передумов її становлення та розвитку.

Необхідно зазначити, що система економічної безпеки підприємств може бути дієвою лише тоді, коли нормативно-правове забезпечення України буде на належному правовому рівні [2].

Міжнародна практика господарювання доводить, що підприємство не може існувати без чітких та ефективних законодавчих актів. У країнах з розвинутою ринковою економікою немає особливих законів про бізнес. Їхнє нормативно-правове забезпечення підприємницької діяльності законодавчо закріплено у конституції та в деяких інших нормативно-правових актах, що регламентують їх діяльність.

У розвинутих країнах Європи досліджуються конкретні стратегічні програми, які забезпечують зміцнення економічної безпеки підприємств. Виконуючи таку програму вони опиняються у становищі відповідного ступеня захищеності свого майна від впливу факторів зовнішнього оточення. Таким чином, ця практика становить великий інтерес як для розвитку системи безпеки вітчизняних суб'єктів господарювання, так і для безпеки національної економіки держави.

В економічно розвинутих країнах Європи протягом останніх років було знято більшість нормативно-правових обмежень щодо створення сприятливих фінансово-економічних та податкових умов розвитку підприємництва. Це дало малому та середньому бізнесу у вищезазначених економічно-розвинутих країнах з їх рівнем економічної безпеки, посісти на теперішньому етапі розвитку світової економіки головні позиції за рівнем розвитку бізнесу та показниками економічної безпеки підприємств та зайняти високі місця у міжнародних рейтингах. Тому ці держави є найбільш інвестиційні та привабливі у даній сфері. Хоча в країнах Європи є сприятливі умови ведення бізнесу, але вони офіційно визнають об'єктивні існування небезпек пов'язаних з посиленням агресивності бізнес середовища та загостренням суперництва у різних галузях функціонування на внутрішньому і міжнародному ринках. Це потребує спеціально-організаційних та фінансових заходів для під-

тримки та забезпечення міцності в економічній безпеці підприємств і зокрема, сектору малого та середнього бізнесу.

Вагому роль щодо забезпечення економічної безпеки підприємства у економічно-розвинутих країнах Європи відіграє страхова сфера. Котра виступає основним прихованим резервом фінансового сприяння бізнесу та зміцненню економічної безпеки суб'єктів підприємницької діяльності. Одним з механізмів ефективного захисту підприємницької діяльності у розвинутих країнах є створення страхових гарантійних фондів. Гарантійні фонди формуються за рахунок обов'язкових відрахувань від коштів, котрі надходять до страхових компаній від того, чи іншого виду страхування. Виплати страхових коштів здійснюються страховою радою гарантійного фонду, куди входять представники державних органів управління та органів місцевого самоврядування. Важливою роллю страхових гарантійних фондів є зміцнення безпеки підприємницької діяльності, а також покриття таких ризиків, як утрата доходу, збитки від виробничих простоїв, неповернення кредиту чи позики, ризики, пов'язані із зовнішньо-економічною діяльністю підприємств.

Механізм страхового гарантування використовується в сприянні фінансово-кредитного розвитку підприємства, а також для додаткового забезпечення економічної безпеки підприємств. Особливо актуальне це питання в умовах глобалізації світової економіки [3].

ВИСНОВКИ

Отже проведений науковий аналіз дає можливість зробити висновок, що механізми державного управління щодо забезпечення економічної безпеки підприємства є невід'ємною частиною системи економічної безпеки держави, що ґрунтуються на певних завданнях, функціях та принципах, які необхідно провадити комплексно для отримання позитивного результату.

Література:

1. Отенко І.П. Економічна безпека підприємства: навч. посібник / І.П. Отенко, Г.А. Іващенко, Д.К. Воронков. — Х.: Вид. ХНЕУ, 2012. — 262 с.
2. Гой І.В. Підприємництво: навч. посібник / І.В. Гой, Т.П. Смельянська. — К.: "Центр учбової літератури", 2013. — 368 с.
3. Васильців Т.Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення: монографія. — Львів: Арал, 2008. — 384 с.

References:

1. Otenko, I. Ivashchenko, D. and Voronkov, D. (2012), Ekonomichna bezpeka pidpryyemstva [Economic security of the enterprise], Vyd. KhNEU, Kharkiv, Ukraine.
2. Choy, I. and Smelyanska, T. (2013), Pidpryyemnytstvo [Entrepreneurship], Tsentr uchbovoyi literatury, Kyiv, Ukraine.
3. Vasylytsiv, T. (2008), Ekonomichna bezpeka pidpryyemnytstva Ukrainy: stratehiya ta mekhanizmy zmitsneniya [The economic security of Ukraine business: strategy and mechanisms for strengthening], Aral, Lviv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 13.07.2017 р.